

analysis, account receivable, liquidity, financial firmness, solvency.

УДК 006.83:330.53

О.В. Перчук, старший викладач ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАТРАТ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

В статті визначено основні методичні підходи щодо ведення обліку затрат на забезпечення якості на вітчизняних підприємствах.

***Ключові слова:** аналіз, затрати, забезпечення якості, облік, якість продукції.*

Для кожного промислового підприємства, яке працює в умовах ринку, одним із основних є завдання розрахувати, обґрунтувати і забезпечити проектний рівень якості продукції з мінімальними затратами. Разом з тим, підвищення рівня якості продукції все в більшій мірі впливає на величину суспільно необхідних затрат. В умовах обмеженості матеріальних і грошових ресурсів це викликає необхідність подальшого вдосконалення економічного механізму управління якістю в напрямку підвищення його ефективності. Важливою передумовою цього є вдосконалення системи економічної інформації, зокрема, про величину затрат на забезпечення якості продукції.

На багатьох підприємствах обліком і аналізом подібних затрат не займаються через відсутність їх окремого методичного забезпечення. Це призводить до того, що можливості застосування інформації про затрати на якість для вирішення завдань раціонального витрачання ресурсів виробництва використовуються не в повній мірі.

Метою статті є визначення основних методичних підходів щодо організації обліку затрат на забезпечення якості продукції на вітчизняних підприємствах.

Вагомий вклад в розробку питань обліку та аналізу витрат на якість здійснили такі вітчизняні вчені-економісти як Аксененко О.Ф., Бутинець Ф.Ф., Бородкін О.С., Валуєв Б.І., Гуцайлюк З.В., Житня І.І., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Ластовецький В.М., Линник В.Г., Литвин Ю.Я., Маргуліс А.Ш., Мних Є.В., Морозова-Герасимович Н.А., Новіченко П.П.,

Палій В.Ф., Саблук П.Т., Сопко В.В., Шеремет О.Д., Шкарабан С.І., Чумаченко М.Г. і інші.

Автоматизація виробництва, зростаюча вартість розробки нової продукції і затрат на підготовку її виробництва, викликають значне підвищення затрат на якість. Разом з тим, якість не повинна досягатися будь-якою ціною, тому гостро стає питання про оптимальний рівень якості з економічної точки зору. Для мінімізації затрат на одиницю високої якості, очевидно, в першу чергу необхідно покращити систему обліку затрат на якість з метою визначення їх реального рівня, так як діюча система обліку не дає необхідної інформації.

Хоча в результаті майже всі затрати на якість враховуються в собівартості продукції підприємства, вони не систематизовані, розподілені по різних статтях затрат. Це затрудняє їх аналіз, робить неможливим контроль за використанням, не дозволяє здійснювати розробку плану підвищення і забезпечення якості продукції на основі економічних розрахунків.

Використання обліку затрат на якість на підприємстві буде давати можливість вирішити ряд завдань, а саме:

створення методичної і організаційної основи для розробки і прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень;

удосконалення системи планування на основі підвищення рівня техніко-економічного обґрунтування планів і резервів якості продукції, встановлення обсягу і ефективних напрямків вкладення ресурсів на проведення організаційно-технічних заходів на якість.

Затрати на забезпечення якості мають місце на всіх етапах життєвого циклу виробів. Разом з тим, дослідження українських вчених-економістів показують, що подібні затрати займають значну питому вагу на етапі виготовлення продукції.

Під час аналізу складу затрат на забезпечення якості продукції, можемо відмітити, що вони значно відрізняються як у міжгалузевому розрізі, так і в рамках однієї галузі. Відсутність методичної основи визначення складу цих затрат призводить до того, що на кожному підприємстві встановлюється свій склад затрат на якість, що не дозволяє зробити обґрунтований аналіз їх величини в галузевому розрізі, вибрати найбільш перспективні напрямки підвищення ефективності їх використання.

Як правило, затрати на забезпечення якості продукції в існуючому бухгалтерському обліку окремо не виділяються і проходять по всіх типових рахунках, які відображають операційні затрати підприємства (рахунки 23, 91, 92, 93, 94).

В спеціальній літературі немає єдиної думки про групування цих затрат, складу їх постатейної номенклатури, порядку відображення їх в собівартості

продукції. Виявлення затрат на забезпечення якості продукції і розробка їх класифікації пов'язані з окремими труднощами: безліччю центрів виникнення затрат, розподілом затрат за багатьма статтями діючої номенклатури аналітичного обліку затрат виробництва, труднощами їх виділення, відсутністю методичних вказівок про порядок відокремленого відображення затрат на якість в діючій системі планування, обліку і калькулювання собівартості продукції.

Як правило, затрати одного призначення, а саме, затрати на забезпечення якості, розподілені за цілим рядом статей. При цьому не відображається цільова направленість затрат в цілому і окремих груп в їх складі. З використанням калькуляційної ознаки затрати на забезпечення якості продукції поділяються з одного боку — на прямі і непрямі затрати на забезпечення якості продукції по відношенню до випущеної продукції. В цій частині вони співпадають з розподілом всіх затрат на виробництво, наприклад, затрати на забезпечення якості продукції, які входять в затрати на оплату праці робітників основного виробництва, є прямими, а затрати на забезпечення якості продукції, які входять в цехові затрати — непрямыми. З іншого боку затрати поділяються на прямі і непрямі по відношенню до процесу забезпечення якості продукції. Таким чином, прямі затрати на забезпечення якості продукції можуть включати як прямі, що відображаються на рахунку 23, так і непрямі, що відображаються на рахунках 23, 91, 92, 93, 94 як виробничі затрати. Тоді як непрямі затрати на забезпечення якості продукції містяться тільки в непрямих виробничих затратах. В деяких випадках прямі затрати на забезпечення якості продукції можуть виділятися на окремому рахунку. Наприклад, на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» виділяються: заробітна плата контролерів, знос вимірювальних інструментів і пристроїв, необхідних для проведення контролю і т.д. Разом з тим, непрямі затрати на забезпечення якості продукції в існуючому бухгалтерському обліку не виділяються.

Все це обумовлює необхідність розробки науково обґрунтованої класифікації поточних затрат на забезпечення якості продукції, яка повинна охоплювати всі затрати, пов'язані з процесом забезпечення якості, враховувати складність цього процесу, давати повну характеристику затрат, відображати їх цільову направленість.

В той же час, питання про методи організації обліку вказаних затрат не ставилося, так як вважалося, що це питання практично вирішене. Серед керівників підприємств була поширена думка, що затрати на якість порівняно неважко можна визначити простим складанням заробітної плати працівників служби якості, премій робітникам за бездефектне виготовлення продукції, врахованих втрат від браку та визнаних рекламацій. Ми вважаємо, що така думка не відображає дійсного стану речей і обумовлена рядом причин.

По-перше, існуюча на наших підприємствах система бухгалтерського обліку і звітності не дозволяє виділити затрати на забезпечення якості із загальної суми виробничих затрат.

По-друге, відсутній надійний зовнішній зв'язок підприємств-виробників зі сферою споживання. Джерелом відомостей про якість виробленої продукції в даний час для підприємств є переписна з споживачами по претензіях і рекламаціях, звіти про відрядження спеціалістів з приводу останніх тощо. Такі зв'язки носять, як правило, несистемний характер, не підкріплені необхідними організаційними заходами.

В стандартах серії ISO-9000 не ставиться питання про визначення затрат на забезпечення якості, бо вважається, що система обліку дозволяє забезпечити необхідні дані. Можливо, що на багатьох зарубіжних підприємствах саме такий стан і існує, тому що там повна автоматизація обліку дозволяє отримати звітність у всіх необхідних розрізах.

Показники, які одержують за допомогою обліку і аналізу затрат на забезпечення якості продукції, повинні бути індикатором наявності проблем в області якості, служити основою для виробу найбільш ефективних шляхів розв'язання цих проблем. Аналіз затрат на забезпечення якості повинен мати достовірну облікову інформацію, а це може бути виконано лише при умові відособленого шинування і обліку таких затрат. Щоб планувати і обліковувати ці затрати необхідна їх класифікація.

Список використаних джерел:

1. Карлик Е.М., Демиденко Д.С. Затраты на обеспечение и повышение качества продукции, их классификация // Стандарты и качество. — 1997. — №8. — С. 27-29.
2. Морозова-Герасимович Н.А. Облік і аналіз витрат на забезпечення і підвищення якості продукції. Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. Випуск 13, квітень 2001. — С. 20-22.
3. Рахлин К.М., Скрипко Л.Е. Состав затрат на обеспечение качества // Стандарты и качество. — 1998. — №8. — С.51-54.
4. Ураков Д.В. Учет затрат по сферам деятельности. — М. Финансы и статистика, 1991. — 175 с.

Annotation. *In the article certainly basic methodical approaches in relation to the conduct of account of expenses on providing of quality on domestic enterprises,*

Key words: *analysis, expenses, providing of quality, account, quality of products.*